

ps

15 september 2012 *Het* PAROOL

Klaas verloor zijn vrouw
'Ik blog nu als therapie'

Online prijsvechters
Vier vrouwen voor wie
slagzinnen een dagtaak zijn

Willem uit Ransdorp gaat door tot de laatste snik. Met zijn twintig koeien.

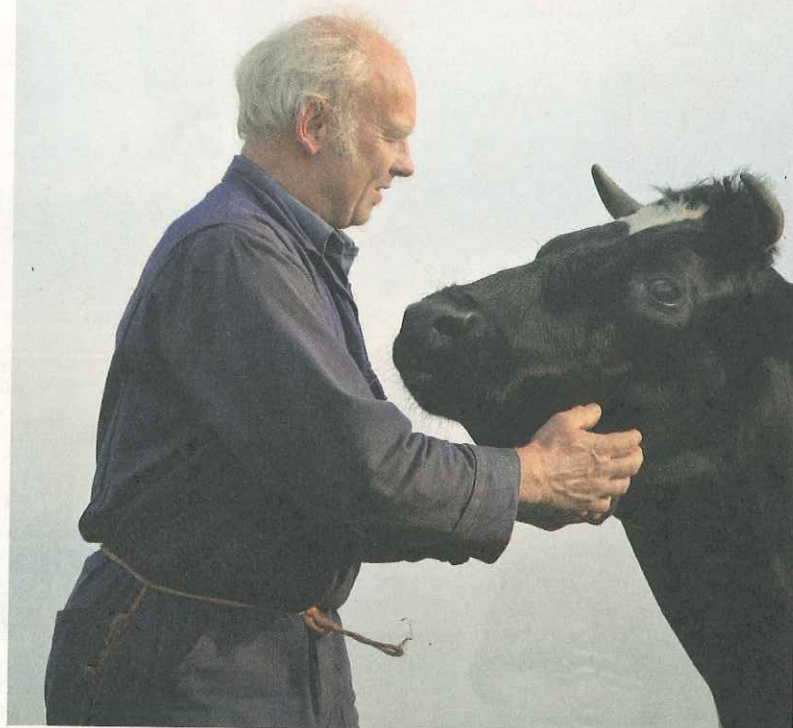
De laatste boer

Boer zoekt niets

Willem heeft genoeg aan zijn koeien

24

ADVERTENTIE

Blue Boat Company

A la carte
Dinner Cruise

Blue Boat Dinner Cruise

Geniet van een heerlijk 4 gangen dinner, een goed glas wijn, een kopje koffie met heerlijke bonbons en ontdek hoe romantisch je eigen stad is!

www.blueboat.nl

Blueboat • Stadhouderskade 30 • 1071 ZD Amsterdam t +31 (0) 20 679 13 70

10 Achterblijven met 3 kinderen

Zijn vrouw Bibian blogte over haar ziekbed. Na haar overlijden nam Klaas ten Holt het stokje over. 'Bloggen is therapeutisch.'

18 Elke dag prijs

Aan prijsvragen valt goed te verdienen. Er zijn mensen die zich een ongeluk tweeten en *liken*. 'Soms zit ik de hele dag achter de computer.'

Rubrieken

4 Zaterdagochtend	33 Thuiseten
6 Van de week	34 Harold's wijnpanel
7 A-locatie, N.A.P.	35 Broodje, Servicepolitie
8 Getekend interview	36 Gevonden foto
9 Drankje!, Taart	37 Agenda
17 Eva Hoeke	53 Colofon
23 De kraai	54 Mijn Amsterdam
30 Proefwerk	
32 Beste Johannes	

Coverfoto Rachel Horn

Geef ze eens ongelijke

We zijn een land van slagzinschrijvers en rebusmakers. De briefkaart is ingeruild voor een tweet of een *like*, maar het principe blijft hetzelfde. Ook bij *PS van de Week* houden we van prijsvragen. En gezien uw grote respons geldt dat ook voor u. Als we zaterdagochtend ons broodje op Facebook zetten, wordt dat flink *geliked*. Toen we in juli biologische bezorgkratten verlootten, regende het reacties. Eén ding viel ons op: een netwerk van notoire prijswinnaars. Is er in Nederland soms een scene van mensen die prijsvragen afstruinen en elkaar tippen?

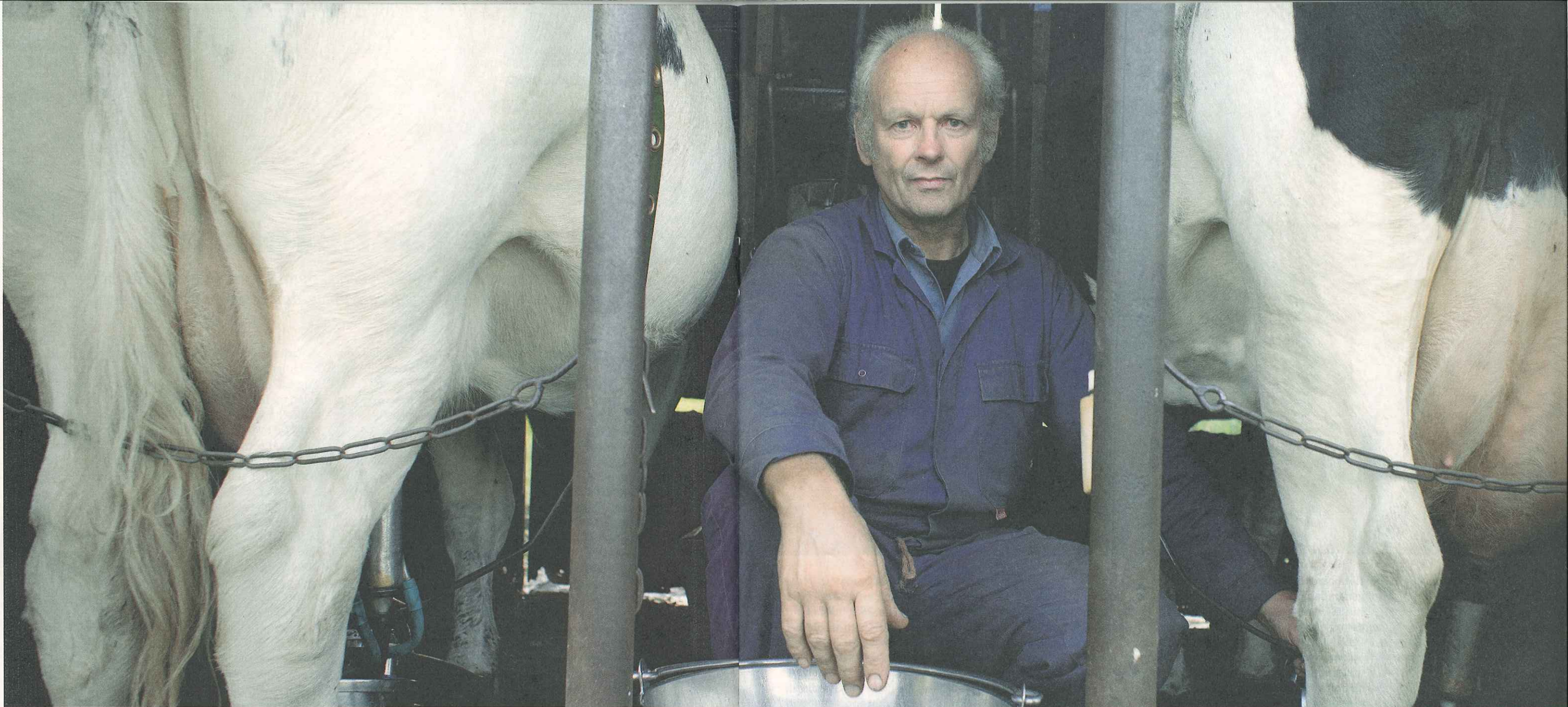
Ik sprak erover met online marketeer Diederik Broekhuizen. "Op prijs-

vragen die ik uitzet, reageren vaak dezelfde namen. Ik ken ze bijna allemaal uit mijn hoofd." Broekhuizen vermoedt dat ze samenwerken of een verborgen Facebookpagina runnen waarop ze prijsvragen delen. "De reacties komen echt in vlagen: het is eerst even een tijd stil en dan volgt ineens een stortvloed fanatiekelingen."

Een mooi onderwerp voor het verhaal dat hij met journalist Nienke Blokhuis maakte. We zijn benieuwd of de foto's van de trofeeën van winnaars u zullen inspireren of juist zullen afschrikken ook weer eens een gokje te wagen.

Merijn Henfling
chef *PS van de Week*

Zoals boer Willem krijg je ze niet meer

Terwijl collega's overgaan op moderne apparatuur, boert Willem uit Ransdorp nog zoals zijn vader. Met apparatuur uit de jaren vijftig en negen koeien die melk geven. 'Maar ik heb ook nog schapen die wat opleveren. Ik ben nog steeds niet failliet.'

tekst **Jorie Horsthuis** fotografie **Rachel Corner**

Het geluid van natte scheten klinkt door de stal van Willem Honingh. "Van die slang afblijven met je bakkes!" roept hij terwijl hij de zuignappen één voor één van de spenen van Swiep trekt. De koe draait haar kop naar achteren en laat haar tong over het gezicht van de boer glijden. Hij lacht en loopt met de melk naar de andere kant van de stal. "4,5 liter," zegt hij als hij de emmer aan een weegschaal hangt. "Dat zijn geen hoeveelheden waar boeren tegenwoordig van achteroverslaan. '4,5 liter?' zouden ze uitroepen. 'Wat een rotkoe!'" Hij loopt terug naar Swiep en gaat weer op zijn krukje zitten. Als de koe zich opnieuw omdraait, geeft hij haar een aai over haar kop. "Hé, ouwe lekker."

Het is dinsdagochtend, half zeven, en terwijl het verkeer op de ring A10 langzaam op gang komt, is de weg daarachter verlaten. Ransdorp behoort officieel tot de gemeente Amsterdam – het is nog geen kwartier fietsen vanaf Noord – en toch ligt het midden tussen de weilanden.

"Stadsmensen stappen vaak van hun fiets als ze me hier bezig zien met de koeien," vertelt Willem (56). "Laatst nog een meisje dat heel nieuwsgierig was en vroeg of ze ook een keer mocht melken. 'Tuurlijk,' zei ik, en voordat ik het wist zat ze onder de uiers." Willem giet wat rauwe melk in een steelpannetje en brengt dat naar zijn moeder. Voor straks, bij de koffie.

Het dorp vraagt zich af: hoe lang houdt Willem het nog vol? Opvolging voor de boerderij heeft hij niet; zoon Roel en dochter Cora zien een andere toekomst voor zich.

Kleine boeren in het nauw

Het aantal melkveehouders binnen de gemeentegrenzen van Amsterdam neemt gestaag af: van 34 in 2000 naar 23 in 2011 (bron CBS). De bedrijven die blijven bestaan, worden steeds groter. Gemiddeld hebben Nederlandse melkveehouders tachtig koeien, die elk 8,21 kilo melk per keer geven (bron: LTO) – wat soms neerkomt op 25 kilo per dag. Nu in 2015 het melkquotum op last van de Europese Unie wordt opgeheven, is de verwachting dat de melkprijzen sterk zullen dalen en kleine boeren nog meer moeite zullen krijgen hun hoofd boven water te houden.

Het boerenbedrijf van de familie Honingh gaat drie generaties terug. Willems overgrootvader liet de stolp in 1886 bouwen, voor drieduizend gulden. De paarden zijn inmiddels vervangen door trekkers, en melken gaat niet meer volledig met de hand, maar verder lijkt er weinig veranderd. “Alles gaat hier nog op zijn vroeger,” beaamt Willem. “Moderne boeren werken met robots, die zien de melk helemaal niet meer. Voor die apparatuur moeten ze enorme leningen afsluiten bij de bank, en om dat terug te kunnen betalen zitten ze de halve dag achter de computer.”

Willem gebruikt geen robots, maar ketels, zuignappen, natte doekjes, emmers en een vacuümpomp. “Dit systeem is 55 jaar oud, mijn vader is gaan mechaniseren toen dat goedkoper werd dan het inhuren van een knecht.” Volgens Willem werkt het prima. “Twintig jaar geleden heb ik gauw nog een zootje onderdelen gekocht, voor als er wat kapotgaat. Inmiddels is dat spul nergens meer te krijgen.”

Uit de met spinnenwebben overgroeide boxen schalt *Kon ik maar even bij je zijn* van Gordon. Radio 5 Nostalgie. Willem voelt aan de rug van Door om te kijken of ze al bijna gaat kalven. “Dat duurt nog wel even,” zegt hij. “Die spieren moeten nog veel losser gaan zitten.” Achter in de stal maakt een koe een snurkgeluid. “Dat is die ouwe Rooie,” weet de boer zonder op te kijken van zijn werk. “Die is een beetje kreunerig.” Dat mensen verbaasd zijn dat hij al zijn koeien – 21 stuks – herkent aan hun uiterlijk en gedrag, snapt hij niet. “Ga maar na hoeveel vrienden je hebt. Die ken je toch ook allemaal?” Officieel heten zijn koeien al-

lemaal Irene of Nely, met een getal erachter. “Maar dat is lastig roepen,” vindt Willem, en daarom geeft hij ze bij geboorte een andere naam. “Net hoe het uitkomt. Swiep heet Swiep omdat hij als kind steeds met zijn staart zat te zwiepen. Kees is een afkorting van Smeerkees, omdat hij zijn nest altijd vies maakte. En Sandra is vernoemd naar de buurvrouw.”

“Wat ben je laat, man,” zegt Jan (73) even later als hij in blauwe overall de stal binnenstapt en ziet dat Willem de melkbussen nog aan het schoonspoelen is. Jan is ook boer geweest, en woont een paar honderd meter verderop, achter de kerk. Elke dinsdagochtend komt hij bij Willem en zijn moeder koffie drinken – half elf, vaste prik. “Het is weer eens gaan regenen,” klaagt hij.

“O jee, heb je je parapluutje dan wel meegenomen?” plaagt Willem hem, maar daar reageert hij niet op. Met zijn handen in de zakken loopt hij keurend langs de beesten, sommigen geeft hij een pets op hun kont. “Henk heeft zijn koeien al buiten, Wim,” zegt hij. Willem kijkt op. “Is dat zo, ouwe mopperkont? Die van mij gaan morgen, als het geen smerig pokkenweer is tenminste.”

Op geitenwollen sokken schuifelt Willems moeder Grie (87) om half elf de opkamer binnen, met koffie verkeerd en koekjes. “Hoeveel koeien melk je momenteel eigenlijk?” vraagt Jan als hij zijn laarzen uit heeft getrokken en aan tafel is gaan zitten. “Negen,” antwoordt Willem. “Negen?” roept Jan uit. “Laat dat geen enkele boer horen. Anderen melken er honderd!”

Willem neemt een flinke teug koffie. “Ik weet het, het

Willem drinkt koffie met zijn moeder, met rauwe melk die net van de koe komt.

is weinig. Maar sommigen zijn nog te jong, anderen zijn drachtig, en Koos gaat één dezer dagen naar de slager.” Grie staat alweer op voor een nieuwe ronde koffie. “De gemiddelde Nederlander komt zijn bed niet uit voor wat ik verdien,” denkt Willem. “En al helemaal niet zeven dagen per week. Maar ik heb ook nog schapen die wat opleveren, ik heb hooi, ik ben nog steeds niet failliet.” Jan schudt zijn hoofd en vindt dat het boerenbestaan zo langzamerhand een roeping is geworden. “Boer? Een filantroop ben je!”

Op de oude pick-up in de hoek van de kamer staat een portret van Willems vader, in 2003 overleden. “Hij was de eerste met een trekker in het dorp,” vertelt Grie. “Een 1-cilinder. Maar ik zal je vertellen: dat heeft tranen gekost. Hij wilde helemaal geen afscheid nemen van zijn paarden.”

Volgens Willem gaat het hard achteruit met het aantal boeren in Ransdorp. “Toen ik klein was, waren er zeker zestien, daar zijn er nog maar een paar van over. En die doen het allemaal moderner dan ik.” Ze hebben tot wel zes keer zo veel koeien en werken met hightechapparatuur. In hun ruimer opgezette stallen gaat veel geautomatiseerd: van het melken van de koeien tot het verwerken van de mest.

De boeren die niet aan schaalvergroting doen, zijn bezig op een andere manier aan extra inkomen te komen: ze organiseren boerenkijkdagen, beginnen een zorgboerderij, of gaan biologisch produceren. Willem moet daar niets van hebben. “Al dat gedoe, daar heb ik helemaal geen zin in. Daar mag je haast wel extra personeel voor inhuren, en als je zo’n keur-

‘Ja, negen koeien is te weinig. De gemiddelde Nederlander komt zijn bed niet uit voor wat ik verdien’

merk wil, moet je steeds een controleur toelaten. Ik ben zo goed als biologisch, maar ik regel liever zelf mijn zaakjes.” Na de derde kop koffie staat hij op. Morgen mogen de koeien voor het eerst weer naar buiten nadat ze de hele winter op stal hebben gestaan, en daar moet nog veel voor worden geregeld.

De volgende ochtend zijn de koeien onrustig. Ze kijken wild om zich heen, loeien, draaien, poepen, plassen en glijden met hun poten in de mestgleuf. “Van de zenuwen,” zegt Willem. “Ze voelen dat er iets staat te gebeuren.” Met een tang knipt hij nog wat nagels, en de spenen vet hij in tegen de zon. “Andere boeren maken hier tegenwoordig een heel spektakel van,” vertelt hij. “In Zunderdorp stond laatst twee hectare volk voor de eerste weidegang. Burgers vinden dat leuk, blijkbaar.” Willem heeft vandaag helemaal niemand uitgenodigd. Alleen Jan, want hij kan wel wat hulp gebruiken.

De boer loopt naar buiten en spant een draad langs het fietspad, zodat de koeien straks niet de weg op rennen. Jan staat bij het hek van de wei, nog geen vijftig meter verderop, en heeft een stuk touw in de hand. “Ben je klaar?” roept Willem vanuit de schuur, en dan laat hij Rood los, de koe die het dichtst bij de ingang staat. Die kijkt wat ongemakkelijk naar buiten, en zakt in de deuropening door haar poten. Even lijkt ze zelfs terug te willen, als Honderd eraan komt, de roodbonte koe die nu ook is losgelaten.

“Godsamme, je moet hemel en aarde bewegen om die beesten van stal af te krijgen!” foetert Willem, en hij

ADVERTENTIE

ADVENTURE - STORYTELLING - INDUSTRY

52° 24' 06.6" N / 04° 53' 45.7" E
(953 LBS)
AMSTERDAM
NOORDZEEKANAAAL
ZAANSTAD
(89 STR)

HAVEN SAFARI

VAARTOCHT DOOR HAVENS WEST AMSTERDAM
ALLE ZATERDAGEN IN SEPTEMBER 2012

TICKETS: WWW.HAVENSAFARI.NL

ADVERTENTIE

DAM TOT DAM FEESTPLEIN
BELEEF DE DAM TOT DAMLOOP

BURCHT ZAANDAM
23 SEPTEMBER 2012
GRATIS ENTREE

WWW.DAMLOOP.NL

PROGRAMMA:
THE KIK (HUISBAND VAN DWDD)
JUNGLE BY NIGHT
MEMPHIS MANIACS

DAM TOT DAM LOOP '12

asics **Het PAROOL** **AGIS** zorgverzekeringen **AA DRINKS**

Ahold **PERSKINDOL** **KLM** **SkyRadio** 101 FM **VIVA** **La Champagn**

ADVERTENTIE

Vind jullie trouwlocatie op 30 september

OPEN TOP TROUWLOCATIE ROUTE
30 SEP 2012

Kijk voor de locaties op www.toptrouwlocaties.nl

jaagt ze richting de wei. Rood is nog niet halverwege als ze door het koord breekt en de openbare weg op rent, met Honderd in haar kielzog. "Klootzak!" scheldt Willem, en hij rent erachteraan, zwaaiend met een stok. Ook Jan begint te rennen en te schreeuwen. Geschrokken houdt een fietser halt op een bruggetje; die durft er zo niet langs. Pas als Rood en Honderd in de wei staan en de kust echt veilig is, springt hij op de fiets en maakt hij dat hij er langs komt. Willem zet ondertussen de draadconstructie weer rechtop en verdwijnt in de stal voor de volgende lichterding. Sommige koeien moet hij met een touw om hun kop naar buiten trekken. "In de herfst willen ze er niet in, dan moet je met je hele gewicht ertegenaan," zegt Jan. "En nu moet je ze zowat van stal af dragen. God, wat een geploeter." Als na een klein half uur alle koeien in de wei staan, zoeken een paar de frontale aanval. "Gaan ze nog met elkaar knokken, ook!" roept Willem, en hij rent het veld op om de koeien uit elkaar te jagen. "Ze moeten even weer zien wie de baas is." Vol adrenaline komt hij terug. "Snap je nou wat ik bedoel met dat biologisch? Ik begin er niet aan, aan die ongein. Dan moeten ze ook in de winter elke week een paar keer van stal, heb je dit ik weet niet hoe vaak. Dat bedenken ze allemaal van achter hun bureau, die dierenliefhebbers."

Ze praten over je, in het dorp," zegt Jan als ze teruglopen naar de boerderij. 'Scheidt ie ermee uit, of niet?' vragen ze mij. Ik heb gezegd dat ik het niet weet, en dat ik dat ook niet durf te vragen." Willem loopt de stal in. "Dat mag je best vragen, Jan. Ik schei er wel een keer mee uit, denk ik. Het kan dit jaar zijn, het kan volgend jaar zijn." Over drie jaar gaat er sowieso veel veranderen, denkt hij, als het melkquotum wordt opgeheven en boeren weer zo veel melk mogen produceren als ze willen. "Dan keldert de melkprijs en rot de hele boel in elkaar. De grote boeren staan al klaar om de markt te verzieken." Opvolging voor de boerderij heeft Willem niet. Zijn zoon Roel gaat naar de vierde klas van het gymnasium en houdt weliswaar van trekkers, maar niet van al het boerderijwerk. En zijn dochter Cora studeert diergeneeskunde in Utrecht, en ziet ook een andere toekomst voor zich. "Je boerderij wordt oud, man, zeggen ze in het dorp." Jan staat tegen de muur geleund, terwijl Willem begint met het schoonmaken van de stal door met een schep de laatste stront in de mestgleuf te duwen. Hooistoffjes schitteren in de zonnestralen die de lege ruimte beschijnen. "Als je hem nou niet opknapt, moet ie misschien wel gesloopt worden." Willem zucht. "Het ziet er niet meer uit zoals zou moeten," geeft hij toe. "Maar ik heb er geen tijd voor. En een timmerman is hartstikke duur, die vraagt vijftig euro per uur. Daar moet ik zelf drie uur voor werken." Als Jan weer op de fiets stapt, terug naar het dorp, trekt Willem zijn overall uit en loopt naar de schuur die hij tot woonhuis heeft verbouwd. Daar heeft zijn vrouw Joke, basisschoolleerares, een stapel boterhammen voor hem klaargezet. "Vooroordelen zijn er zat," zegt hij als hij zijn brood besmeert met leverpastei. "Soms steekt het me dat ik niet meer voor vol word

aangezien." Hij kijkt door het raam, naar de schapen en de spitsloze kerktoeren van Ransdorp. "Maar verder zal het me ook eigenlijk een rotzorg zijn."

Joooo!" roept Willem naar zijn koeien als hij aan het eind van de zomer op zijn oranje tractor – een Renault 461M uit 1979 – langs de wei rijdt. Ze staan nu iets verder van de boerderij, waar het gras het minst is aangevreten door de duizenden ganzen waar de boeren rond Amsterdam zo'n hekel aan hebben. Koos is inmiddels verkocht aan de slager, Door heeft gekalfd en de hooizolder ligt weer tot de nok toe vol. En Willem? Die is in de vrije zomeruurtjes met zijn zoon bezig het huis op te knappen. "Joooo!" roept hij nog een keer als hij van de trekker stapt en de wei in loopt om de koeien te verzamelen. "Kom op Kees!" schreeuwt hij, en hij geeft de koe een tik op haar kont. "En jij ook, Sandra, overend!" Als de eerste koeien in het hok staan om gemolken te worden, vertelt de boer dat er laatst een reclamefoto-graaf bij hem aan de deur stond. Of hij wat foto's mocht maken van Swiep en een paar schapen, want bij hem ziet het er nog zo authentiek uit. "Maar Swieps horens haalt hij weg met Photoshop. Die zijn niet meer van deze tijd. In moderne stallen mogen koeien vrij rondlopen, en lopen ze elkaar te rossen. Daarom worden de horens er bij de kalveren direct afgebrand, en weten mensen niet eens meer dat koeien die dingen hebben." In zijn eigen stal zijn horens geen probleem, omdat de koeien strak naast elkaar staan. Dat zo'n reclamefoto-graaf toch bij hem komt om wat plaatjes te schieten, vindt Willem geen probleem. "Misschien wordt Swiep zo nog beroemd."

'De boerderij ziet er niet uit zoals zou moeten. Een timmerman is hartstikke duur'

Na de eerste melkbeurt stopt er een blauw autootje naast de trekker. Twee Surinaamse mannen stappen uit. Ze willen graag wat verse melk, vijftien liter. Met emmers in de hand wachten ze tot Willem de boel bij elkaar heeft, waarna ze hem wat geld in de hand drukken. "Die mensen weten nog hoe echte rauwe koemelk smaakt, en wat je ervan kunt maken," zegt de boer als het autootje wegrijdt. Vijftig cent per liter vraagt hij, dat vindt hij een goede prijs. "Van Friesland Campina krijg ik maar 34 cent, terwijl mensen in de supermarkt meer dan het dubbele moeten betalen, alleen al voor magere melk. En Albert Heijn maar klagen." Sommige liefhebbers komen al jaren bij Willem aan-waaien, vooral Surinamers, Turken en Marokkanen. Hij heeft een paar nummers in zijn telefoon staan, voor als hij biest heeft, melk van een koe die net gekalfd heeft. "Een delicatessie voor die mensen." Maar de meesten komen gewoon op de bonnefooi; ze gokken wanneer Willem ongeveer in de wei zal staan. Waar ze precies vandaan komen, weet de boer niet. "Die kant op," zegt hij, en hij wijst naar Amsterdam-Noord. Zelf heeft hij niet zoveel met Amsterdam. "Wat er in de stad gebeurt: prachtig allemaal, maar ik geloof het wel." Liever gaat hij naar Purmerend, waar hij tenminste nog normaal kan parkeren. "Kom je, Door?" roept hij naar de roodbonte koe die twee keer zo veel melk geeft nu ze gekalfd heeft. Door blijft onverstoordbaar liggen, iets verderop. "Ze komt wel hoor, let maar op. Hieieieie!" Door kijkt op en hijst zich uiteindelijk overeind. Dan sjokt ze naar het melkschuurtje, en krijgt ze van Willem een aai over haar kop voordat hij de zuignappen op haar spenen zet. ■